

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 14ης Ιουλίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις — Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 — Άρθρο 5, σημεία 1 και 3 — Δικαστήριο έχον διεθνή δικαιοδοσία — Έννοια των όρων “διαφορές εκ συμβάσεως” και “ενοχές εξ αδικοπραξίας” — Αιφνίδια διάρρηξη μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων — Αγωγή αποζημιώσεως — Έννοιες των όρων “πώληση εμπορευμάτων” και “παροχή υπηρεσιών”»

Στην υπόθεση C-196/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το *cour d'appel de Paris* (εφετείο Παρισίων, Γαλλία) με απόφαση της 7ης Απριλίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Απριλίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Granarolo SpA

κατά

Ambrosi Emmi France SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešič, πρόεδρο τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια), A. Rosas, A. Prechal και E. Jarašiusas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Δεκεμβρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Granarolo SpA, εκπροσωπούμενη από την S. Dechelette-Roy και τον M. Agbo, *avocats*,
- η Ambrosi Emmi France SA, εκπροσωπούμενη από τον L. Pettiti, *avocat*,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και F.-X. Bréchet, καθώς και από τον C. David,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Lewis και M. Wilderspin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1, στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες Ι).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Granarolo SpA, εταιρίας ιταλικού δικαίου, και της Ambrosi Emmi France SA (στο εξής: Ambrosi), εταιρίας γαλλικού δικαίου, σχετικά με αγωγή αποζημίωσης ερειδόμενη επί αιφνίδιας διαρρήξεως μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες Ι προβλέπει:
«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»
  - 4 Το άρθρο 5, σημεία 1 και 3, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:
«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:
    - 1) α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η [επίδικη] παροχή·
      - β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:
        - εφόσον πρόκειται για πώληση εμπορευμάτων, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων,
        - εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών·
      - γ) το στοιχείο α' εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β'·
- [...]
- 3) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός·
- [...].»

Το γαλλικό δίκαιο

5 Κατά το άρθρο L. 442-6 του code de commerce (εμπορικού κώδικα):

«I. Παραγωγός, έμπορος, κατασκευαστής ή άλλο πρόσωπο εγγεγραμμένο στο επαγγελματικό μητρώο ευθύνεται για τη ζημία που προκαλεί και υποχρεούται σε αποκατάστασή της:

[...]

5° [σ]ε περίπτωση αιφνίδιας εκ μέρους του διαρρήξεως, έστω και μερικής, πάγιας εμπορικής σχέσεως, άνευ έγγραφης καταγγελίας λαμβάνουσας υπόψη τη διάρκεια της εμπορικής σχέσεως και τηρούσας την ελάχιστη προθεσμία καταγγελίας που καθορίζεται, βάσει των συναλλακτικών ηθών, από τις διεπαγγελματικές συμφωνίες. Οσάκις η εμπορική σχέση αφορά την προμήθεια προϊόντων που φέρουν το εμπορικό σήμα του διανομέα, η ελάχιστη προθεσμία καταγγελίας είναι διπλάσια εκείνης που θα ίσχυε εάν το παραδιδόμενο προϊόν δεν έφερε το σήμα του διανομέα. Ελλείψει τέτοιων συμφωνιών, με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας δύναται να καθορίζεται, για κάθε κατηγορία προϊόντων, λαμβανομένων υπόψη των συναλλακτικών ηθών, ελάχιστη προθεσμία καταγγελίας, και να ορίζονται οι προϋποθέσεις διαρρήξεως εμπορικών σχέσεων, ιδίως σε συνάρτηση με τη χρονική διάρκειά τους. Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν τη δυνατότητα διαρρήξεως της εμπορικής σχέσεως άνευ προηγούμενης καταγγελίας σε περίπτωση μη εκπληρώσεως, από το έτερο μέρος, των υποχρεώσεών του ή σε περίπτωση ανωτέρας βίας. Οσάκις η διάρρηξη της εμπορικής σχέσεως επέρχεται κατόπιν διενεργηθέντος εξ αποστάσεως πλειοδοτικού διαγωνισμού η ελάχιστη διάρκεια της προθεσμίας καταγγελίας είναι διπλάσια εκείνης που ισχύει κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος εδαφίου στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η προθεσμία της αρχικής καταγγελίας είναι μικρότερη των έξι μηνών, τουλάχιστον δε ενιαύσια στις λοιπές περιπτώσεις.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 6 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η εδρεύουσα στη Νίκαια (Γαλλία) Ambrosi διένειμε εντός της Γαλλίας, επί σχεδόν 25 έτη, προϊόντα διατροφής τα οποία παρασκεύαζε η εδρεύουσα στην Μπολόνια (Ιταλία) Granarolo, χωρίς να υφίσταται σχετικώς σύμβαση-πλαίσιο ή ρήτρα αποκλειστικής διανομής.
- 7 Με συστημένη επιστολή της 10ης Δεκεμβρίου 2012, η Granarolo γνωστοποίησε στην Ambrosi ότι, από 1ης Ιανουαρίου 2013, τα προϊόντα της θα διανέμονται στη Γαλλία και το Βέλγιο από άλλη γαλλική εταιρία.
- 8 Η Ambrosi, θεωρώντας ότι η επιστολή αυτή συνιστούσε αιφνίδια διάρρηξη παγίων εμπορικών σχέσεων, κατά την έννοια του άρθρου L. 442-6 του εμπορικού κώδικα, χωρίς να έχει τηρηθεί η ελάχιστη προθεσμία καταγγελίας λαμβανομένης υπόψη της χρονικής διάρκειας της μεταξύ τους εμπορικής σχέσεως, άσκησε ενώπιον του tribunal de commerce de Marseille (εμποροδικείο Μασσαλίας, Γαλλία) αγωγή αποζημιώσεως κατά της Granarolo, βάσει της εν λόγω διατάξεως.
- 9 Με απόφαση της 29ης Ιουλίου 2014, το δικαστήριο έκρινε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία, για τον λόγο ότι η αγωγή αφορούσε ενοχή εξ αδικοπραξίας, τόπος δε επελεύσεως της ζημίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού Βρυξέλλες I, είναι η ευρισκόμενη στη Νίκαια έδρα της Ambrosi.
- 10 Με δικόγραφο το οποίο κατατέθηκε στις 12 Αυγούστου 2014, η Granarolo άσκησε ενώπιον του cour d'appel de Paris (εφετείου Παρισίων, Γαλλία) έφεση ειδικώς αφορώσα ζητήματα αρμοδιότητας και δικαιοδοσίας πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, προκειμένου να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του tribunal de commerce de Marseille (εμποροδικείου Μασσαλίας), για τον λόγο ότι η επίμαχη αγωγή αφορούσε διαφορά εκ συμβάσεως, κατά την έννοια του κανονισμού Βρυξέλλες I, του οποίου το

άρθρο 5, σημείο 1, προβλέπει, ως σύνδεσμο, τον τόπο όπου παραδόθηκαν ή έπρεπε να παραδοθούν τα εμπορεύματα, βάσει των διαδοχικών συμβάσεων που συνάπτονταν για κάθε παράδοση. Κατά την εκκαλούσα της κύριας δίκης, όμως, ο τόπος αυτός είναι το ευρισκόμενο στην Μπολόνια εργοστάσιο, σύμφωνα με την ένδειξη «*Ex works*» («Παράδοση στο εργοστάσιο»), η οποία αναγραφόταν στα τιμολόγια που εξέδιδε η Granarolo και η οποία αντιστοιχεί σε έναν από τους τυποποιημένους όρους (Incoterms) που έχει καταρτίσει το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο προκειμένου να διευκρινίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές.

- 11 Η Ambrosi υποστηρίζει, πρωτίστως, ότι τα γαλλικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία, δεδομένου ότι η διαφορά είναι αδικοπρακτικής φύσεως, ο δε τόπος επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος βρίσκεται στη Γαλλία, όπου διατίθενται στο εμπόριο τα προϊόντα διατροφής που παράγει η Granarolo. Επικουρικός, η εταιρία αυτή διατείνεται ότι δεν αποδείχθηκε ότι άπασες οι διαδοχικές συναφθείσες συμβάσεις περιείχαν τον Incoterm «*Ex works*».
- 12 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στη γαλλική έννομη τάξη, αγωγή όπως η ασκηθείσα στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία στηρίζεται στο άρθρο L. 442-6 του εμπορικού κώδικα, χαρακτηρίζεται ως αγωγή λόγω αδικοπρακτικής ευθύνης και μνημονεύει συναφώς πλείονες πρόσφατες αποφάσεις του Cour de cassation (ανωτάτου ακυρωτικού δικαστηρίου, Γαλλία).
- 13 Εκτιμώντας, πάντως, ότι οι έννοιες των ενοχών «εξ αδικοπραξίας» και των διαφορών «εκ συμβάσεως», κατά τον κανονισμό Βρυξέλλες I, αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης, το δικαστήριο αυτό κρίνει σκόπιμο να υποβάλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο.
- 14 Υπό τις συνθήκες αυτές, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισίων) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού Βρυξέλλες I την έννοια ότι η αγωγή αποζημιώσεως λόγω διαρρήξεως πάγιων εμπορικών σχέσεων οι οποίες συνίστανται στον επί σειρά ετών εφοδιασμό διανομέα με εμπορεύματα άνευ συμβάσεως-πλαισίου ή ρήτρας αποκλειστικής διανομής βασίζεται σε ενοχή εξ αδικοπραξίας;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού επί του προσδιορισμού του τόπου εκπληρώσεως της επίδικης παροχής στην [μνημονευόμενη στο πρώτο ερώτημα] περίπτωση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 15 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει την έννοια ότι αγωγή αποζημιώσεως ερειδόμενη επί αιφνίδιας διαρρήξεως μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.
- 16 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανονισμός Βρυξέλλες I σκοπεί στην ενοποίηση των κανόνων συγκρούσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις μέσω κανόνων δικαιοδοσίας που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας, επιδιώκοντας, επομένως, την επίτευξη σκοπού που αφορά την ασφάλεια δικαίου και ο οποίος έγκειται στην ενίσχυση της δικαστικής προστασίας των εγκατεστημένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ατόμων, παρέχοντας ταυτόχρονα στον μεν ενάγοντα τη δυνατότητα να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε

εναγόμενο τη δυνατότητα να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (βλ., σχετικώς, απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, Falco Privatstiftung και Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, σκέψεις 21 και 22).

- 17 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το σύστημα κοινών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, κατά το κεφάλαιο II του κανονισμού Βρυξέλλες I στηρίζεται στον γενικό κανόνα του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, κατά το οποίο τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους εντός κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους. Βάσει του κεφαλαίου II, τμήμα 2, του κανονισμού Βρυξέλλες I, προβλέπεται σειρά ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, μεταξύ των οποίων καταλέγεται αυτή του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού, μόνον κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα περί διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2009, Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, σκέψεις 20 και 21, και της 18ης Ιουλίου 2013, ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, σκέψη 30).
- 18 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι κανόνες αυτοί περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να ερμηνεύονται περιοριστικά και δεν επιτρέπει ερμηνεία βαίνουσα πέραν των περιπτώσεων που μνημονεύει ρητώς ο εν λόγω κανονισμός (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, σκέψη 31).
- 19 Επιβάλλεται επίσης να υπομνησθεί ότι οι όροι «διαφορές εκ συμβάσεως» και «ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιοινεί αδικοπραξίας», κατά την έννοια, αντιστοίχως, του σημείου 1, στοιχείο α', και του σημείου 3 του άρθρου 5 του κανονισμού Βρυξέλλες I, πρέπει να ερμηνεύονται αυτοτελώς, με γνώμονα κυρίως το σύστημα και τους σκοπούς του κανονισμού αυτού, προς διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής του σε όλα τα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατό να παραπέμπουν στον χαρακτηρισμό της επίμαχης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου έννομης σχέσεως κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο (απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, σκέψη 18).
- 20 Όσον αφορά την έννοια της ενοχής «εξ αδικοπραξίας ή οιοινεί αδικοπραξίας», κατά το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού Βρυξέλλες I, αυτή περιλαμβάνει κάθε αξίωση απορρέουσα από την αστική ευθύνη εναγομένου που δεν εμπίπτει στις διαφορές «εκ συμβάσεως», κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού (βλ. απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 21 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι απλώς και μόνον η εκ μέρους ενός εκ των συμβαλλομένων άσκηση αγωγής λόγω αστικής ευθύνης κατά του αντισυμβαλλομένου του δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η αγωγή αυτή εμπίπτει στις «διαφορές εκ συμβάσεως», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I. Ο χαρακτηρισμός αυτός προϋποθέτει ότι η προσαπτόμενη συμπεριφορά δύναται να θεωρηθεί παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων, όπως αυτές ορίζονται βάσει του αντικειμένου της συμβάσεως (απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, σκέψεις 23 και 24).
- 22 Ως εκ τούτου, επί υποθέσεως όπως αυτή της κύριας δίκης, προκειμένου να καθορισθεί ο χαρακτήρας της ασκηθείσας ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου αγωγής λόγω αστικής ευθύνης, το επιληφθέν της υποθέσεως δικαστήριο πρέπει να διακριβώσει καταρχάς, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού της αγωγής κατά το εθνικό δίκαιο, αν αυτή έχει συμβατικό χαρακτήρα.
- 23 Πρέπει να επισημανθεί ότι, σε σημαντικό αριθμό κρατών μελών, οι μακροχρόνιες εμπορικές σχέσεις οι οποίες έχουν συναφθεί χωρίς να υφίσταται σύμβαση μπορούν, καταρχήν, να θεωρηθούν ότι εντάσσονται σε σιωπηρώς συναφθείσα συμβατική σχέση, ενδεχόμενη παράβαση της οποίας μπορεί να συνεπάγεται συμβατική ευθύνη.

24. Επισημαίνεται συναφώς ότι, μολονότι βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού Βρυξέλλες I δεν απαιτείται η σύμβαση να έχει συναφθεί γραπτώς, εντούτοις η διαπίστωση της υπάρξεως συμβατικής υποχρέωσης είναι απαραίτητη για να τύχει εφαρμογής η διάταξη αυτή. Πρέπει να διευκρινισθεί ότι μπορεί να γίνει δεκτό ότι μια τέτοια υποχρέωση έχει συνομολογηθεί σιωπηρώς, ιδίως οσάκις τούτο προκύπτει από πράξεις άνευ αμφισημίας εκφράζουσες τη βούληση των μερών.
25. Εν προκειμένω απόκειται, συνεπώς, στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει καταρχάς αν, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, η μακροχρόνια εμπορική σχέση μεταξύ των μερών χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη υποχρεώσεων οι οποίες συνομολογήθηκαν σιωπηρώς μεταξύ αυτών, οπότε υφίστατο μεταξύ τους σχέση δυνάμενη να χαρακτηριστεί ως συμβατική.
26. Η ύπαρξη, πάντως, τέτοιας σιωπηρώς συναφθείσας σχέσεως δεν τεκμαίρεται και πρέπει, κατά συνέπεια, να αποδειχθεί. Επιπλέον, η απόδειξη αυτή πρέπει να στηρίζεται σε δέσμη συγκλινόντων στοιχείων, στα οποία μπορούν να καταλέγονται, μεταξύ άλλων, η ύπαρξη μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, η καλή πίστη των μερών, ο τακτικός χαρακτήρας των συναλλαγών και η εξέλιξή τους διαχρονικώς από ποσοτικής απόψεως και από απόψεως αξίας, οι ενδεχόμενες συμφωνίες επί των τιμών που χρεώνονταν και/ή των παρεχομένων εκπτώσεων, καθώς και η μεταξύ των μερών αλληλογραφία.
27. Βάσει αυτής της σφαιρικής εκτιμήσεως απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διακριβώσει την ύπαρξη τέτοιας δέσμης συγκλινόντων στοιχείων, προκειμένου να αποφανθεί αν, έστω και ελλείψει γραπτής συμβάσεως, υφίσταται μεταξύ των μερών σιωπηρώς συναφθείσα συμβατική σχέση.
28. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει την έννοια ότι αγωγή αποζημιώσεως ερειδόμενη επί αιφνίδιας διαρρηξέως μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του κανονισμού αυτού, εάν υφίστατο μεταξύ των μερών σιωπηρώς συναφθείσα συμβατική σχέση, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο. Η απόδειξη περί της υπάρξεως τέτοιας σιωπηρώς συναφθείσας συμβατικής σχέσεως πρέπει να στηρίζεται σε δέσμη συγκλινόντων στοιχείων, στα οποία μπορούν να καταλέγονται, μεταξύ άλλων, η ύπαρξη μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, η καλή πίστη των μερών, ο τακτικός χαρακτήρας των συναλλαγών και η εξέλιξή τους διαχρονικώς από ποσοτικής απόψεως και από απόψεως αξίας, οι ενδεχόμενες συμφωνίες επί των τιμών που χρεώνονταν και/ή των παρεχομένων εκπτώσεων, καθώς και η μεταξύ των μερών αλληλογραφία.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

29. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει την έννοια ότι μακροχρόνιες εμπορικές σχέσεις, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων» ή μάλλον ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.
30. Καταρχάς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι τα κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I κριτήρια συνδέσεως, βάσει των οποίων καθορίζεται το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο, τυγχάνουν εφαρμογής μόνον εφόσον το εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί διαφοράς που έχει ανακύψει μεταξύ διαδίκων διατηρούντων μεταξύ τους μακροχρόνιες εμπορικές σχέσεις, αποφανθεί ότι οι σχέσεις αυτές στηρίζονται σε «σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων» ή «σύμβαση παροχής υπηρεσιών», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.
31. Ο χαρακτηρισμός αυτός αποκλείει την εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης του κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο στοιχείο α' του εν λόγω άρθρου 5, σημείο 1. Πράγματι, λαμβανομένης υπόψη της ιεραρχήσεως των στοιχείων α' και β', η οποία καθορίζεται βάσει του στοιχείου γ' της διατάξεως αυτής, ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο εν λόγω

στοιχείο α' μπορεί να εφαρμοστεί εναλλακτικώς μόνον και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά σε σχέση με τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται στο ως άνω στοιχείο β' (βλ., σχετικώς, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 42).

- 32 Το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, όσον αφορά τον τόπο εκπλήρωσης των παροχών τόσο εκ συμβάσεως πώλησεως εμπορευμάτων όσο και εκ συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I καθορίζει αυτοτελώς τον σύνδεσμο αυτόν, προκειμένου να διευκολυνθεί η επίτευξη του σκοπού της ενοποίησης των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας και του σκοπού της προβλεψιμότητας (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 32).
- 33 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι, όσον αφορά τις συμβάσεις πώλησεως εμπορευμάτων και τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I θέτει ως σύνδεσμο για τον καθορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου τη χαρακτηριστική παροχή των συμβάσεων αυτών (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, *Car Trim*, C-381/08, EU:C:2010:90, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Ως εκ τούτου, σύμβαση της οποίας η χαρακτηριστική παροχή είναι η παράδοση αγαθού πρέπει να χαρακτηριστεί ως «πώληση εμπορευμάτων», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, του κανονισμού Βρυξέλλες I (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, *Car Trim*, C-381/08, EU:C:2010:90, σκέψη 32).
- 35 Ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να τύχει εφαρμογής και στην περίπτωση μακροχρόνιας εμπορικής σχέσεως μεταξύ δύο επιχειρήσεων οσάκις η σχέση αυτή περιορίζεται σε διαδοχικές συμφωνίες, εκ των οποίων η καθεμία έχει ως αντικείμενο την παράδοση και παραλαβή εμπορευμάτων. Αντιθέτως, ο χαρακτηρισμός αυτός δεν ανταποκρίνεται στην όλη οικονομία μιας τυπικής συμβάσεως διανομής, χαρακτηριστικό γνώρισμα της οποίας είναι η ύπαρξη συμφωνίας-πλαίσιου έχουσας ως αντικείμενο την ανάληψη υποχρεώσεως προμήθειας και εφοδιασμού η οποία συμφωνείται για το μέλλον μεταξύ δύο επιχειρήσεων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 36).
- 36 Εν προκειμένω, σε περίπτωση κατά την οποία ενδεχόμενη σύμβαση, συναφθείσα προφορικώς ή σιωπηρώς, χαρακτηριζόταν ως «πώληση εμπορευμάτων», θα απέκειτο εν συνεχεία στο αιτούν δικαστήριο να διακριβώσει αν η, μνημονευθείσα στη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως, ένδειξη «*Ex works*» περιλαμβανόταν κατά σύστημα στις διαδοχικές συμβάσεις μεταξύ των μερών. Εάν τούτο συμβαίνει, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα εμπορεύματα παραδίδονταν στο ευρισκόμενο στην Ιταλία εργοστάσιο της Granarolo και όχι στη Γαλλία, στην έδρα της Ambrosi.
- 37 Όσον αφορά το ζήτημα αν σύμβαση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η έννοια του όρου «υπηρεσίες», κατά τη διάταξη αυτή, συνεπάγεται, κατ' ελάχιστον, ότι το συμβαλλόμενο μέρος που παρέχει τις υπηρεσίες αυτές ασκεί συγκεκριμένη δραστηριότητα έναντι αμοιβής (βλ., σχετικώς, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 37 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Όσον αφορά το πρώτο κριτήριο που περιλαμβάνει ο ορισμός αυτός, ήτοι την ύπαρξη δραστηριότητας, από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι απαιτεί θετικές πράξεις και όχι απλώς παραλείψεις. Όπως έκρινε το Δικαστήριο επί πραγματικής καταστάσεως κατά τα φαινόμενα αρκετά παρεμφερούς της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης, το κριτήριο αυτό αντιστοιχεί, στην περίπτωση συμβάσεως με αντικείμενο τη διανομή των προϊόντων του ενός εκ των συμβαλλόμενων από τον αντισυμβαλλόμενο του, στη χαρακτηριστική παροχή που εκπληρώνει ο συμβαλλόμενος ο οποίος, διασφαλίζοντας τη διανομή αυτή, συμβάλλει στη διάδοση των οικείων προϊόντων.

- 39 Χάρη στη διασφάλιση εφοδιασμού της οποίας απολαύει βάσει της συμβάσεως αυτής και, ενδεχομένως, χάρη στη συμμετοχή του στην εμπορική στρατηγική του προμηθευτή, μεταξύ άλλων στις ενέργειες εμπορικής προωθήσεως, στοιχεία των οποίων η διαπίστωση εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου, ο διανομέας είναι σε θέση να προσφέρει στους πελάτες υπηρεσίες και πλεονεκτήματα που δεν μπορεί να προσφέρει ένας απλός μεταπωλητής και, επομένως, να κατακτήσει, προς όφελος των προϊόντων του προμηθευτή, μεγαλύτερο μερίδιο της τοπικής αγοράς (βλ., σχετικώς, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 40 Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο, ήτοι την αμοιβή που παρέχεται ως αντίτιμο δραστηριότητας, πρέπει να επισημανθεί ότι το κριτήριο αυτό δεν πρέπει να νοείται υπό τη στενή έννοια της καταβολής χρηματικού ποσού. Πράγματι, ένας τέτοιος περιορισμός ούτε υπαγορεύεται από την πολύ γενική διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού Βρυξέλλες I ούτε εναρμονίζεται με τους σκοπούς της εγγύτητας και της θεσπίσεως ομοιόμορφων κανόνων, οι οποίοι επιδιώκονται με τη διάταξη αυτή (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 39).
- 41 Συναφώς, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η σύμβαση διανομής στηρίζεται, κατά κανόνα, σε επιλογή των διανομέων από τον προμηθευτή. Η επιλογή αυτή δύναται να παράσχει στους διανομείς πλεονέκτημα όσον αφορά τον ανταγωνισμό, καθόσον μόνον αυτοί θα έχουν το δικαίωμα να διαθέτουν τα προϊόντα του προμηθευτή εντός συγκεκριμένης περιοχής ή, τουλάχιστον, καθόσον περιορισμένος αριθμός διανομέων θα απολαύει του δικαιώματος αυτού. Επιπλέον, η σύμβαση διανομής προβλέπει συχνά την παροχή αρωγής προς τους διανομείς όσον αφορά την πρόσβαση στους διαφημιστικούς χώρους, τη μετάδοση τεχνογνωσίας μέσω προγραμμάτων κατάρτισης, ή ακόμη την παροχή διευκολύνσεων ως προς την πληρωμή. Το σύνολο των πλεονεκτημάτων αυτών, η διακρίβωση της υπάρξεως των οποίων απόκειται στο δικαστήριο της ουσίας, αποτελεί, για τους διανομείς, οικονομική αξία η οποία μπορεί να γίνει δεκτό ότι συνιστά αμοιβή (βλ., σχετικώς, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 40).
- 42 Ως εκ τούτου, ενδεχόμενη σύμβαση διανομής έχουσα τέτοια γνωρίσματα δύναται να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών» για την εφαρμογή του κανόνα περί διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού Βρυξέλλες I (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 41).
- 43 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται, εν προκειμένω, να εκτιμήσει το σύνολο των περιστάσεων και των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την εντός της Γαλλίας δραστηριότητα της *Ambrosi* με σκοπό τη διάθεση, εντός της αγοράς αυτού του κράτους μέλους, των προϊόντων της *Granarolo*.
- 44 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει την έννοια ότι μακροχρόνιες εμπορικές σχέσεις, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «σύμβαση πώλησεως εμπορευμάτων» σε περίπτωση κατά την οποία η χαρακτηριστική παροχή της οικείας συμβάσεως είναι η παράδοση αγαθού και ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών» σε περίπτωση κατά την οποία η παροχή αυτή συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών, στοιχεία των οποίων η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι αγωγή αποζημίωσης ερειδόμενη επί αιφνίδιας διαρρήξεως μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του κανονισμού αυτού, εάν υφίστατο μεταξύ των μερών σιωπηρώς συναφθείσα συμβατική σχέση, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο. Η απόδειξη περί της υπάρξεως τέτοιας σιωπηρώς συναφθείσας συμβατικής σχέσεως πρέπει να στηρίζεται σε δέσμη συγκλινόντων στοιχείων, στα οποία μπορούν να καταλέγονται, μεταξύ άλλων, η ύπαρξη μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων, η καλή πίστη των μερών, ο τακτικός χαρακτήρας των συναλλαγών και η εξέλιξη τους διαχρονικώς από ποσοτικής απόψεως και από απόψεως αξίας, οι ενδεχόμενες συμφωνίες επί των τιμών που χρεώνονταν και/ή των παρεχομένων εκπτώσεων, καθώς και η μεταξύ των μερών αλληλογραφία.
- 2) Το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι μακροχρόνιες εμπορικές σχέσεις, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «σύμβαση πώλησεως εμπορευμάτων» σε περίπτωση κατά την οποία η χαρακτηριστική παροχή της οικείας συμβάσεως είναι η παράδοση αγαθού και ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών» σε περίπτωση κατά την οποία η παροχή αυτή συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών, στοιχεία των οποίων η διακρίβωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

(υπογραφές)